

Tendințe ale frazeologiei românești actuale

LIVIU GROZA

Facultatea de Litere
Universitatea din București

Judecând după numărul mare de articole, studii și dicționare, apărute cu precădere după 1960, la care se adaugă o serie de colocvii și congrese internaționale, se poate afirma că frazeologia s-a bucurat în ultimii cincizeci de ani de o atenție deosebită din partea lingviștilor. Deși termenul de *frazeologie* pare să fie astăzi acceptat în general fără rezerve, opiniile referitoare la domeniul de cercetare al acestei discipline și implicit la conceptul său fundamental, cel de *unitate frazeologică*, sunt cât se poate de diferite. Unii cercetători concep frazeologia în sens excesiv de larg ca pe o disciplină care se intersectează cu formarea cuvintelor, cu sintaxa, cu terminologia, dar și cu paremiologia și chiar cu literatura aforistică, în timp ce alții îi restrâng sfera de investigație la așa-numitele *expresii* și *locuțiuni*ⁱ. Chiar dacă se poate afirma că problema delimitării și clasificării unităților frazeologice ca unități supraordonate cuvântului rămâne deschisă unor interpretări diverse, nu poate fi trecut cu vederea faptul că întemeietorul frazeologiei moderne, Charles Bally, a susținut și a argumentat ideea că domeniul de cercetare al acestei discipline ține, în mod incontestabil, de lexic. Potrivit concepției lingvistului amintit, frazeologia unei limbi este o parte distinctă a lexicului în care sunt reunite grupurile de cuvinte care au valoarea funcțională a unităților lexicale propriu-zise.

În ciuda faptului că termenul de *unitate frazeologică* pare să fie destul de convențional, uneori chiar diferit de la un idiom la altul, se pot deosebi totuși unele trăsături generale, cum ar fi polilexicalitatea, caracterul fix, stabil al poziției elementelor componente și caracterul figurat, expresiv, care oferă o delimitare și o descriere destul de riguroasă a materialului frazeologic al unei limbiⁱⁱ. Pe lângă acestea există și alte trăsături particulare, specifice doar anumitor unități frazeologice, de pildă caracterul memorabil, celebritatea sau caracterul la modă.

Și în frazeologie, ca în oricare alt domeniu al limbii, se manifestă anumite tendințe care pot caracteriza perioade mai mult sau mai puțin îndelungate ale evoluției limbii. În cele ce urmează ne vom referi la două tendințe care par să caracterizeze frazeologia românească actuală: modificarea ad-hoc a unor modele frazeologice și utilizarea ca unități frazeologice a unor grupuri de cuvinte diverse.

Modificarea ad-hoc a unor modele frazeologice

Unitățile frazeologice sunt supuse, în măsură variabilă, unor modificări de structură și de conținut, sesizabile atât în diacronie, cât și în sincronie. În ciuda aspectului lor stabil, fix, acceptat ca atare la un moment dat de uzul limbii, numeroase unități frazeologice sunt reprezentate la nivelul discursului nu printr-o formă canonică, de obicei înregistrată de dicționare, ci printr-o serie de variante explicabile uneori prin intervenția conștientă a vorbitorilor. Prin modificarea formei canonice a unei unități frazeologice, locutorul îl obligă pe interlocutor să se raporteze la aceasta prin actul spontan al recunoașterii modelului inițial, dar, în același timp, și la o situație extralingvistică la care varianta creată ad-hoc face mai bine referire sub aspect stilistic, expresiv. În baza de date textuale *Frantext*, unitatea frazeologică de proveniență biblică fr. *colosse aux pieds d'argile* este atestată sub această formă numai în cinci contexte din douăsprezece. În șapte contexte unitatea frazeologică amintită a fost modificată de autori în funcție de intenția de a comunica anumite nuanțe expresive sau de a face mai sugestiv referire la o situație de moment, ajungându-se chiar până la o variantă de felul *remettre sur des pieds solides le colosse d'argile russe*ⁱⁱⁱ. Varianta românească *mamutul cu picioarele de lut (România liberă, 28 mai 1996, p.10)* pare să indice o situație oarecum similară în română și, probabil, în alte limbi în care această

expresie biblică este cunoscută și întrebuințată. Modificarea ad-hoc a unor modele frazeologice poate avea cel puțin două aspecte:

a) Înlocuirea unuia sau a mai multor termeni ai modelului frazeologic cu un cuvânt sau cu un grup de cuvinte perceput de vorbitori ca având posibilități optime de a face referire la o anumită situație extralingvistică, de obicei nouă sau insolită. Fenomenul este înrudit cu așa-numita *înlocuire sinonimică*^{iv}, cu deosebirea că termenul substituent nu este un sinonim propriu-zis, prezent într-o anumită serie sinonimică oferită de organizarea lexicului la un moment dat, spre exemplu *a-i veni în gând (minte, cuget), a face mofturi (nazuri), a (se) face gaură (bortă) în cer, a băga în butuci (obezi, șpac, fiare, cătuși)*^v, ci un parasononim^{vi}. Rezultatul obținut este ceea ce poate fi numit un hipertext^{vii}, o unitate frazeologică mai bine adecvată din punct de vedere semantic și stilistico-expresiv unor aspecte din realitate. În acest sens, pot fi înregistrate în presa actuală următoarele modificări:

A face casă bună cu cineva devine:

„Turismul și protocolul nu fac ... vilă bună“, în *Jurnalul național*, 12 martie 1997, p. 24.

Băiat (fecior) de bani gata devine:

„[...] cum numai un ministru de bani gata știe s-o facă“, în *Jurnalul național*, 12 aprilie 1995, p. 24.

Vodă da și Hâncu ba^{viii} devine:

„Guvern da, protocol ba !“, în *Jurnalul național*, 5 februarie 1988, p. 24.

A pune carul înaintea boilor devine:

„Budapesta ar vrea să pună legea statutului înaintea boilor“, în *Curentul*, 11 decembrie 2001, p. 4.

A da cu cineva de pământ devine:

„Puterea dă cu U.D.M.R. de Parchet“, în *Curentul*, 18 decembrie 2001, p. 1.

A intra în gura lumii devine:

„APAPS l-a demis pe directorul Rodipet pentru a nu intra în gura presei“, în *Cotidianul*, 4 aprilie 2002, p. 6.

A ajunge de răsul lumii devine:

„Naționala Argentinei a ajuns de răsul Internet-ului“, în *Evenimentul zilei*, luni 16 iunie 2002, p. 8.

A se bate cu pumnul în piept devine:

„[...] liniștea acestui continent nu se cumpără cu un pumn de bani dați primului care se bate cu cărămidă în piept că-i democrat“, în *Jurnalul național*, 15 – 16 martie 1997, p. 3.

A bate șaua să priceapă iapa devine:

„[...] președintele urmează să-și manifeste indignarea față de starea actuală a Bucureștiului, bătând ... halaicul să priceapă electoratul“, în *România liberă*, 5 aprilie 1995, p. 3.

Pentru unele modele pot fi înregistrate două sau chiar mai multe modificări ad-hoc diferite.

Spre exemplu:

A vedea lumina tiparului devine:

„[...] această misivă trebuia să rămână una în categoria corespondenței particulare, nu să vadă lumina presei“, în *Curentul*, 24 aprilie 2002, p. 6, sau

„Armagedon 7 a văzut lumina e-mailurilor“, în *Curentul*, 27 martie 2002, p. 5.

A purta în raniță bastonul de mareșal devine:

„[...] fiecare țărănist poartă în servietă funcția de prim-ministru“, în *Jurnalul național*, 17 martie 1998, p. 24, sau

„Aproape în fiecare bloc există datornici la întreținere care poartă în raniță bastonul de prefect“, în *Curentul*, 10 aprilie 2002, p.15.

A da Cezarului ce-i al Cezarului suportă mai multe variații de felul:

„Cu toate că dă suspansului ce-i al suspansului, pelicula este în primul rând povestea unei mari prietenii“, în *România literară*, nr. 41, 1989, p. 17.

„Dreptății i se dă ce-i al ei, deși într-un mod abstract“, în *România literară*, nr. 24, 1994, p. 11.

„Dați-i Văcăroiului ce-i al Văcăroiului“, la TVR1, 21 martie 1996, ora 21.

„Până nu dăm bunului simț ce-i al bunului simț și să ne exprimăm niște nedumeriri serioase, chiar am chicotit de câteva ori [...]“, în *Curentul*, 10 aprilie 2002, p. 10.

Țara arde și baba se piaptână suferă numeroase modificări și adaptări de felul:

„Acest scandal face dovada lipsei de moralitate a membrilor FDSN, care, atunci când țara arde, ei își piaptână interesele de partid“, în *România literară*, nr. 9, 1993, p. 24.

„[...] dacă țara arde, noi parlamentarii nu putem sta să ne pieptănăm“, în *Evenimentul zilei*, 17 decembrie 1996, p.4.

„Coaliția arde, Marko Bela ... se piaptână“, în *Jurnalul național*, 14 ianuarie 1998, p. 13.

„Cetățenii sunt de părere că țara arde și Guvernul se piaptână ... în Golf“, în *Jurnalul național*, 17 februarie 1998, p. 1^{ix}.

„Țara moare și Liga Studenților se piaptână“, în *România liberă*, 27 august 2000, p.2.

b) O altă modalitate de modificare ad-hoc a unui model frazeologic este introducerea, adăugarea intenționată a unui element nou care face referire mai precisă și mai sugestivă la o anumită situație din viața cotidiană. Expansiunea, detenta sau renovarea unității frazeologice respective implică accentuarea unei nuanțe semantice și, eventual, o remotivare sui-generis a acesteia. Spre exemplu, pot fi menționate următoarele modificări:

A trage sforile devine:

„Sforile groase care s-au tras și încă se vor trage [...] justifică acum atitudinea PNL“, în *Țara*, 13-19 iulie 1992, p. 2.

Gurile rele devine:

„Gurile foarte rele susțin că ar fi vorba de un motiv de culise“. În *Jurnalul național*, 9 septembrie 1997, p. 24.

A aduce (cuiva) apa la moara devine:

„Cu câțiva lideri de partid care au motive să se teamă și să aducă apă la moara Severin [...] se face o carieră politică ce n-a văzut Parisul“, în *Curentul*, 8 ianuarie 1998, p. 1.

A umbla din poartă în poartă devine:

„Diplomații români umblă din poarta în poarta americană cu steaua lui David“, în *Curentul*, 27 martie 2002, p. 1.

Bomboana pe colivă devine:

„Bomboana pe coliva competențelor țărăniște o reprezintă însă dl. Ciorbea“, în *Jurnalul național*, 10 ianuarie 1998, p. 2.

A-și pune cenușă în cap devine:

„Partidul domnului Petre Roman și-a pus cenușă creștin-democrată în cap“, la TV Antena 1, 5 februarie 2000, ora 19,20.

A căuta nod în papură devine:

„Așa că cine îmi va căuta nod în papura financiară se va irosi pentru nimic“, în *Evenimentul zilei*, 9 ianuarie 1997, p. 9.

Utilizarea ca unități frazeologice a unor grupuri de cuvinte diverse

Tendința utilizării ca unități frazeologice a unor grupuri de cuvinte diverse, care în mod tradițional nu sunt percepute ca făcând parte din sfera frazeologiei, se înscrie în procesul mai larg de proverbializare a discursului, în special a celui jurnalistic^x. După 1990 libertatea de exprimare în presă a fost asociată cu strădania permanentă a autorilor de nuanțare și mai ales de colorare a

discursului. Difuzarea repetată în mass-media a unor grupuri de cuvinte diverse și popularitatea de care s-au bucurat cu precădere „produsele“ culturii moderne la care acestea fac referire tind să influențeze dinamica frazeologiei actuale în sensul adoptării și adaptării unor noi construcții sau tipare frazeologice. Par să se bucure de un anumit succes modele oferite de:

a) Titlurile unor filme sau emisiuni de televiziune. Datorită celebrității, a succesului, titlurile unor creații cinematografice sau de televiziune – cele mai multe dintre ele traduceri sau adaptări în română ale titlurilor din engleză, dar și creații românești – încep să fie utilizate ca noi modele frazeologice tot cu scopul nuanțării exprimării și obținerii unui anumit efect stilistic:

„[...] de câte ori vorbește cu cineva la telefon despre ‘calitățile’ lui Dejeu, dosarele X intră în scenă“, în *Jurnalul național*, 22 septembrie 1997, p.1 (cf. filmul serial *Dosarele X*).

„[...] atât Gavril Iosif Chiuzbaian, cât și Vasile Manea Drăguliu au dispărut în zona crepusculară, adică acolo unde a înțărcat mutul iapa“, în *Jurnalul național*, 3 martie 1997, p. 6 (cf. filmul serial *Zona crepusculară*).

„Așa se face că ne-am început săptămâna cu o surpriză: ghici cine vine la cină, la taifas cu țara pe programul unu al televiziunii ?“, în *România liberă*, 23 aprilie 1992, p. 3 (cf. producția cinematografică americană *Ghici cine vine la cină* ?).

„Când [...] proprietarul a 200 de capete de oi a văzut topindu-i-se turma ca zăpada la soare, ‘tăcerea mieilor’ a fost ruptă“, în *Formula AS*, 2–9 martie 1998, p. 19 (cf. titlul producției cinematografice americane *Tăcerea mieilor*).

„Jucătorii generalului Iordănescu s-au dovedit prea mici pentru un război atât de mare“, la *Tele 7abc*, 20 februarie 1997, ora 21,40 (cf. titlul filmului românesc *Prea mic pentru un război atât de mare*).

„Ce vrăji a mai făcut directorul Mungiu ?“, în *Jurnalul național*, 10 ianuarie 1997, p. 13 sau „Ce

vrăji a mai făcut Valerian Stan ?“, în *Jurnalul național*, 18 iulie 1997, p.1 (cf. titlul serialului american de televiziune *Ce vrăji a mai făcut nevasta mea* ?)

„Președintele camerei spune lucruri trăsnite“, în *Cotidianul*, 27 martie 2002, p. 1 (cf. titlul emisiunii de televiziune *Copiii spun lucruri trăsnite*).

b) Titlurile unor opere literare românești și străine. Cunoscute mai ales prin intermediul școlii, dar și al ecranizărilor cu aceleași nume, titlurile unor creații literare românești și străine, reproduse întocmai sau, cel mai adesea, imitate, pot face referire la anumite situații de comunicare nu atât datorită conținutului operei respective, cât, mai ales, datorită faptului că sunt interpretate ca „sugestive“ sau „expresive“. Este vorba de un fond comun cultural ale cărui elemente, utilizate ca unități de sine stătătoare, pot fi decodate cu ușurință de cititori sau de interlocutori:

„Ion Iliescu și-a obișnuit respectivul popor cu astfel de maxime care traduc dureroasa gâlceavă a președintelui cu lumea în care trăiește“, în *Curentul*, 4 aprilie 2002, p. 5 (cf. Dimitrie Cantemir, *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea*).

„[...] jilțul de care dl. Ciorbea a ținut strâns cu ‘cei doi dinți din față’ – vorba regretatului Marin Sorescu“, în *Jurnalul național*, 10 aprilie 1998, p. 3 (cf. Marin Sorescu, *Doi dinți din față*).

„Umbra lui Marx la Peleş“, în *România literară*, nr. 36, 1995, p. 9 (cf. Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea. La Cozia*).

„Cel mai iubit dintre senatori“, în *România liberă*, 9 iunie 1993, p. 2 (cf. Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*).

„O noapte furtunoasă pe aeroportul din Frankfurt“, în *Jurnalul național*, 22 septembrie 1997, p. 24 (cf. I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă*).

„O scrisoare pierdută de Victor Ciorbea“, în *Jurnalul național*, 27 februarie 1998, p. 6 (cf. I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*).

„În căutarea manechinului pierdut“, în *Jurnalul național*, 1 martie 1996, p. 1 (cf. Marcel Proust, *À la recherche du temps perdu*; titlul în română: *În căutarea timpului pierdut*).

„În căutarea umorului pierdut“, în *Jurnalul național*, 27 septembrie 1997, p. 18 (cf. modelul anterior).

„Așteptându-l pe Severin“, în *Jurnalul național*, 30 septembrie 1997, p. 2 (cf. Samuel Beckett, *Waiting for Godot*; titlul în română: *Așteptându-l pe Godot*).

„Ocolul Revelionului în ... 80 de zâmbete“, în *Românul*, 12 ianuarie 1996, p.7 (cf. Jules Verne, *Le tour du monde en quatre-vingts jours*; titlul în română: *Ocolul pământului în 80 de zile*).

[...] cei trei muschetari ai trecutei reforme, astăzi negată cu vehemență de actuala coaliție, s-au angajat să pornească faimosul proces al marii privatizări [...]“, în *Jurnalul național*, 3 marie 1997, p. 3 (cf. Alexandre Dumas, *Les trois mousquetaires*; titlul în română: *Cei trei muschetari*).

„Marko Belo privește ... spre Senat cu mânie“, în *Jurnalul național*, 13 decembrie 1997, p.1 (cf. John Osborne, *Look Back in Anger*; titlul în română: *Privește înapoi cu mânie*).

„Deși a plecat din Guvern, Adrian Severin continuă să privească înapoi. Nu se știe dacă privește cu mânie sau cu veselie“, în *Jurnalul național*, 12 ianuarie 1998, p. 1 (cf. modelul anterior).

„Și uite așa, încet, încet cortina va cădea peste acest bâlci al deșertăciunilor autohtone“, în *Jurnalul național*, 25 aprilie 1998, p. 3 (cf. William Makepeace Thackeray, *Vanity Fair*; titlul în română: *Bâlciul deșertăciunilor*).

„Perioada în care s-a retras departe de lumea politică dezlănțuită nu i-a amorțit însă reflexele [...]“, în *Curentul*, 1 aprilie 2002, p. 2 (cf. Thomas Hardy, *Far From the Madding Crowd*; titlul în română: *Departa de lumea dezlănțuită*).

c) Citate celebre din opere literare românești. Iorgu Iordan a semnalat doar în vorbirea oamenilor de cultură folosirea unor cuvinte sau citate din scrierile lui Ion Creangă sau I.L. Caragiale, îmbinări de cuvinte considerate celebre sau semnificative pentru a ilustra anumite situații de comunicare^{xi}. Generalizarea în uzul limbii a citatelor din operele literare românești, precum și a citatelor parafrazate s-a accentuat după 1990, când numărul atestărilor, mai ales în presă a crescut considerabil. A contribuit și de această dată cultura școlară din care fac parte obligatoriu unele texte artistice din opera lui Caragiale (*O scrisoare pierdută*, *D'ale carnavalului*, *Telegrame*) sau Mihai Eminescu (cu precădere *Scrisoarea III*)^{xii}:

„Să se revizuiască, dar să se schimbe ceva“, în *Adevărul*, 21 martie, 2001, p. 1.

„Dacă vom avea vreodată drogații noștri, sperăm că opinia publică și legea nu-i va privi ca pe o minoritate detestabilă“, în *Jurnalul național*, 18-19 februarie 1995, p. 17.

„Așadar, după negocieri ...seculare care au durat aproape trei săptămâni, lista e gata“, în *Jurnalul național*, 9 decembrie 1996, p. 2.

„Discriminare, discriminare, dar să o știm și noi, afirmă un ziarist din presa centrală, indignat de practica românească“, în *Adevărul*, 4 decembrie 2001, p. 4.

„Să fie austeritate, dar să o știm și noi“, în *Jurnalul național*, 14–15 decembrie 1996, p. 2.

„Un Ciorbea la Primărie, doi Ciorbea la Școala de fete, un Ciorbea la Guvern și cu unul la Prefectură fac ... 15 mii de oameni pregătiți de CDR să înlocuiască administrația PDSR-istă“, în *Jurnalul național*, 22 noiembrie 1996, p. 24.

„Grea misie pentru noul ministru TS, Crin Antonescu“, în *Jurnalul național*, 19 decembrie 1997, p. 23.

„[...] Geoană și Severin au sfârșit, în cel mai pur stil românesc, sub zodia lui Papat toți Piața Endependenței“, în *Adevărul*, 4 decembrie 2001, p. 5.

„Mineri n-ar mai fi, să pună de-o nouă mineriadă“, în *Jurnalul național*, 10 decembrie 1998, p. 2.

„Se pune de-o prietenie PRM – PNL ?“, în *Jurnalul național*, 15 noiembrie 1997, p. 24.

„Ce să dai de lucru după 1990 imensei mase de securiști care urmăreau tot ce mișcă în țara asta [...]“ , în *Ziua*, 9 septembrie 1995, p. 1.

„Strădaniile pesediste de a lua în stăpânire tot ce mișcă în țara asta încep să-și arate roadele“ , în *Adevărul*, 29 octombrie 2002, p.1.

„Ilie Verdeț, un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port, dar pe care personal îl apreciez ca pe un om care vine din rândul proletariatului [...]“ , în *Jurnalul național*, 28 februarie 1997, p. 24.

„PSD nu se împiedică de un ciot de contestație [...]“ , în *Curentul*, 11 iunie 2002, p. 3.

„S-a adunat toată floarea cea vestită a mass-media românești“ , în *Expres magazin*, nr. 9 (135), 1993, p. 2.

„Ce-ți doresc eu ție, Guvern al României, Guvern Radu Vasile?“ , în *Jurnalul național*, 17 aprilie 1998, p. 24.

b) Unele sloganuri și reclame publicitare. Difuzarea repetată a acestor tipuri de enunțuri poate duce implicit și la asimilarea unui nou model frazeologic care nu este important din punctul de vedere al sensului, însă simpla utilizare a acestuia creează un efect stilistic acceptat și recunoscut de foarte mulți vorbitori. Cele mai răspândite sloganuri publicitare din ultima vreme care tind să fie folosite ca unități frazeologice par a fi: *Rămâne cum am stabilit !* (reclamă pentru băuturi alcoolice), *Bergenbier – prietenii știu de ce* (reclamă pentru bere) *Un pic mai bine pentru dumneavoastră* (reclamă pentru produse electro-casnice):

„Cabinetul Ciorbea ține trei ședințe nocturne într-o săptămână cu privire la legea 42, ajungând la inteligenta concluzie că rămâne cum am stabilit“ . *Jurnalul național*, 20 octombrie, 1997, p. 3.

„[...] nu s-a gândit nimeni că protocolul poate să aibă cincisprezece puncte. Așa că rămâne cum am stabilit“ , în *Jurnalul național*, 25 aprilie, 1988, p. 2.

„Prietenii lui Pițurcă știu de ce !“ , în *România liberă*, 19 martie 1997, p. 6.

„Prietenii care își amintesc de scandalul cu decolarea avionului de Hanoi știu de ce“ , în *Jurnalul național*, 12 ianuarie, 1988, p. 2.

„Anul 1997 un pic mai prost pentru dvs. !“ [...] „Un pic mai multe mobile pentru senatori“ , în *Jurnalul național*, 13 decembrie 1997, p. 6 și p. 16.

În perioada interbelică cercetările referitoare la dinamica frazeologiei românești moderne puneau în evidență mai ales asimilarea unor modele frazeologice străine, cu precădere de proveniență franțuzească^{xiii}. În româna actuală acest proces pare să se fi diminuat, mult mai productive fiind procedeele de remodelare, cu vădite intenții stilistice, a tiparelor frazeologice existente și utilizarea ca unități frazeologice propriu-zise a unor grupuri de cuvinte diverse. Dinamica actuală a unităților frazeologice, ilustrată prin cele două tendințe amintite mai sus, este determinată în principal de raportul model / variantă (variante). Coexistența și interferența numeroaselor variante frazeologice, precum și modificarea în anumite cazuri a raportului model / variantă determină o evoluție lentă a acestui domeniu în care prin tradiție sunt grupate o serie de fapte identificabile mai ales datorită caracterului lor „stabil, fix, gata-făcut, preelaborat“. Răspândirea unor tipare sau modele dinamice, deschise, asupra cărora vorbitorul are libertatea de a interveni, poate avea ca rezultat apariția și asimilarea unor construcții frazeologice insolite. Desigur că numai uzul și evoluția ulterioară a limbii vor decide acceptarea sau respingerea unor creații de genul celor amintite mai sus: *a bate halaicul, a aduce apa la moara lui Severin, a trage sfori groase, a intra în gura presei, a ajunge de râsul Internet-ului, a fi prea mic pentru un război atât de mare* etc.

NOTE:

ⁱ Pentru un scurt istoric al frazeologiei, precum și pentru diversele opinii referitoare la acest domeniu de cercetare, inclusiv unele referințe bibliografice, vezi Roda P. Roberts, *Phraseology : The State of the Art*, în „L'actualité terminologique“, vol. 26 (1993), nr. 2, pp. 4–8.

ⁱⁱ Unii autori consideră că aceste criterii sunt unanim acceptate astăzi de cei care se ocupă cu studiul frazeologiei: „À l'heure actuelle, les spécialistes sont unanimes: les trois caractéristiques évoquées, à savoir, la polilexicalité, la fixité et la figuration, permettent une délimitation et une description satisfaisante du matériau phraséologique“, Gertrud Gréciano, *Actualités phraséologiques*, în „Verbum“, IX (1986), fasc. 3, p. 323.

ⁱⁱⁱ Vezi Hiltrud Gerner, *L'aide de Frantext pour l'étude d'une locution*, în „Dictionnaire et lexicologie“, CNRS – INaLF, Paris, nr. 2, 1992, pp. 191–200.

^{iv} Alături de acest termen se mai folosesc și *derivare sinonimică* precum și *radiație sinonimică*. Pentru unele observații referitoare la folosirea acestora, vezi Florica Dimitrescu, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, 1958, p. 46, nota 2.

^v Florica Dimitrescu, *op. cit.*, pp. 46–47.

^{vi} De aici și termenul *variație parasinonimică*, fr. *variation parasynonymique*, pentru care vezi Charles Bernet, *Sur quelques expressions du français populaire d'aujourd'hui et leurs variantes*, în „Grammaire des fautes en français nonconventionnel. Actes du IV-e Colloque international organisé à l'École Normale Supérieure les 14, 15, et 16 décembre 1989“, Paris, 1992, pp. 334–338.

^{vii} Vezi, Mariagrazia Margarito, *Du jeu du mot mots hypertextuel au nouveau moule semantico-syntaxique* în „Colloquio de lexicologia e lexicografia. Actas“, Lisboa, 1990, pp. 48–59.

^{viii} Vezi Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române. Ediție definitivă*, București, 1975, p. 265 unde se face precizarea că această „izolare“ datează din anul 1671 „când boierul basarabean Hâncu Mihalcea s-a ridicat, împreună cu serdarul Durac, contra lui Duca-Vodă.“

^{ix} Cf. și următoarea atestare mai veche în care este folosită doar prima parte a acestei construcții mai largi: „Bună propagandă! murmură Grigore Iuga. Țara arde și dumnealor își fac complimente“, Liviu Rebreanu, *Răscoala*, București, 1959, p. 241.

^x Vezi și observațiile făcute de Stelian Dumistrăcel în articolul *În gura presei*, în „Cronica“, nr. 5, 1998, p. 14.

^{xi} „Câte cuvinte și expresii de-ale lui Creangă sau, mai ales, de-ale lui Caragiale nu sunt citate în discuțiile și povestirile oamenilor de cultură, fie pentru a-și agrementa stilul (mai ales pe cel umoristic și polemic), fie pentru a caracteriza un individ, un moment sau o situație ! Să se compare, de pildă, *a face sânge în baligă; scrofulos la datorie; dacă-i anonimă, o iscălesc și eu; să le numărăm, coane Fănică; bravos națiune, halal să-ți fie; pupat piața Independenței; a se slăbi Mitică* etc.“, Iorgu Iordan, *op. cit.*, p.266.

^{xii} Se pare că mai furnizează modele și creațiile altor autori români, Coșbuc, Argezi sau Vlahuță. Vezi Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, 2001, pp. 69–73.

^{xiii} Vezi Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor“*, ediția a II-a, București, 1948, cap. *Frazeologie*.

Referințe bibliografice:

BERNET, CHARLES, *Sur quelques expressions du français populaire d'aujourd'hui et leurs variantes*, în „Grammaire des fautes en français nonconventionnel. Actes du IV-e Colloque international organisé à l'École Normale Supérieure les 14, 15, et 16 décembre 1989“, Paris, 1992, pp. 334–338.

DIMITRESCU, FLORICA, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, 1958.

DUMISTRĂCEL, STELIAN, *În gura presei*, în „Cronica“, nr. 5, 1998, p. 14.

GERNER, HILTRUD, *L'aide de Frantext pour l'étude d'une locution*, în „Dictionnaire et lexicologie“, CNRS – INaLF, Paris, nr. 2, 1992, pp. 191–200.

GRÉCIANO, GERTRUD, *Actualités phraséologiques*, în „Verbum“, IX (1986), fasc. 3, p. 323.

IORGU IORDAN, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor“*, ediția a II-a, București, 1948.

IORDAN, IORDAN, *Stilistica limbii române. Ediție definitivă*, București, 1975.

-
- MARGARITO, MARIAGRAZIA, *Du jeu du mot mots hypertextuel au nouveau moule semantico-syntaxique* în „Colloquio de lexicologia e lexicografia. Actas“, Lisboa, 1990, pp. 48–59.
- ROBERTS, RODA P., *Phraseology : The State of the Art*, în „L’actualité terminologique“, vol. 26 (1993), nr. 2, pp. 4–8.
- ZAFIU, RODICA, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, 2001, pp. 69–73.

Résumé

Dans le domaine de la phraséologie roumaine actuelle se manifestent particulièrement deux tendances: la transformations des modèles phraéologiques canoniques en vue d’exprimer certaines nuances stylistiques (à comparer *a vedea lumina tiparului* avec les variantes *a vedea lumina presei*, *a vedea lumina e-mailurilor*) et l’emploi des groupements de mots divers (les titres des ouvrages littéraires et cinématogaphiques très connues, les slogans publicitaires etc.) comme modèles phraséologiques insolites (à comparer le titre *A la recherche du temps perdu*, rom. *În căutarea timpului pierdut*, avec les variantes *în căutarea manechinului pierdut*, *în căutarea umorului pierdut*).